

Severina Mathilda och Severin Antonsson

Torparminnen

Av Elsa Adolfsson (Anna Severinsson Forsbergs dotter)

Från "I Halland", nr 3, Argang 6, 1982

Själv är jag ingen torparflicka. Men under min barndom var jag mycket hos mina morföräldrar, som var torpare under Lindhovs gård utanför Varberg. Jag har härliga minnen från den tiden trots fattigdomen. Nu är jag gammal, men de saker som hände när jag var liten står ännu levande framför mig.

Hur orkade mina morföräldrar med allt? De hade elva barn. Men ändå tog de emot barnbarn och alla var dem lika kära. Jag var äldsta barnbarnet. De äldsta av deras egna barn hade flugit ur boet, när jag kom in i bild. Men jag hade en morbror, som bara var ett och ett halvt år äldre än jag och vi lekte tillsamman. Inga leksaker fanns, men vi gjorde själva. Hästar och kor blev det av kottar och pinnar. Fina dockor gjorde vi av rovor om det fanns/Annars blev det trasdockor för lite gamla trasor fanns alltid. En docka av en rova kunde bli riktigt fin. Vi gjorde lekstuga med att lägga stenar, så det blev en liten fyrkant. Fick vi då tag i en säckbit så blev det matta och hittade vi någon porslinsbit eller glasbit var vi överlyckliga.

I mina morföräldrars stuga fanns det ett stort rum med inmurad järnspis. Sängar och soffor stod runt alla väggar och i mitten var ett stort slagbord med en fotogenlampa över. Så var där ett skåp där socker, kaffe och porslin förvarades. På ena väggen fanns ett ställ där mormor och morfar satte sina hornskedar när de ätit och väl slickat av skedarna. Hela golvet var täckt med trasmattor för att lindra golvdraget. Morfar hade spottback med enris i, som byttes då och då. I sängar och soffor låg vi på halmmadrasser som byttes 2 gånger om året, om nu halmen räckte till. Den behövdes först och främst till utfordring av djuren. Vi låg tre, fyra stycken "skaföttes" i sofforna för att hålla värmen och för att alla skulle få plats. Visst fanns det loppor ibland och ett litet bett då och då fick vi nog, men det var inget märkvärdigt.

Från vänster, Greta, Hulda (Severins dotter), Anna, Severina Mathilda, Gunnar, Severin, och Otto (I Varberg, Sverige)

Tre bröder med familj: Främmeraden från vänster, Hjalmar, Arvid (Adolfs son), Lisa (Axels fru), Axel med barnen Lennart och Einar. Bakre räden från vänster, vänen, Margaret (Hjalmars fru), vänen, Adolf och Charlotta (Adolfs fru). (I Naugatuck, Connecticut)

Av pojkarna var det tre som emigrerat till USA. (*Adolf, Axel och Hjalmar*) Jag var själv med, när den tredje gay sig iväg. Då ordnade kamraterna på Lindhov en fest för honom med logdans. Då var det livat. Dansen gick efter dragspel och flickorna lyftes högt upp i luften av sina kavaljerer.

I huset fanns en kammare också, men där var det ingen eldstad. I kammaren fanns en fin uppbäddad säng, en byrå med spegel, ett bord och två stora kistor som mormor förvarade brödet i. Hon bakade stora bak i en ugn, som fanns i det som kallades för kök. Hon eldade med ris och grenar som var hopbuntade. I köket var det jordgolv som var kallt att gå på. På en fastspikad bänk stod separatorn. Innan den köptes fick mormor slå upp mjölken i stora lerfat och sedan skumma av grädden. Sedan kärnades smör. Jag fick ofta hjälpa till. Det var en rund bytta och så drog man en stång med en bottenplatta upp och ner. I början var det lätt, men det

blev strängare, när det började tjockna till smör. I köket var också en hylla där ostkorgarna ställdes, när mormor ystade. Det gjorde hon, om hon hade mjölk så det räckte. Hon ställde då en stor gryta på en ställning med tre ben och eldade inunder. Det var liksom en fyr framför ugnen. Där tog hon också vara på glöden, som hon rakade ut från ugnen när där eldades. Jag kan ännu känna hur gott det var med mormors hembakade bröd av egen råg, det hemkärnade smöret och osten.

Middagen bestod för det mesta av en bit fläsk till var och en eller salt sill. Till sås fick vi grädde eller mjölk och "krösamos" (lingonsylt). Det bakades vetebröd någon gång och åtminstone till jul. Det förvarade mormor i stora korgar med lock på, som hon hängde upp i taket i kammaren. Kanske var det för att vi barn inte skulle nå kakorna.

- Förstugetrappan var en stor flat sten och dörren var tvådelad. Endast den översta delen öppnades om det knackade. Var den besökande välkommen in öppnades också den nedre dörrhalvan. Morfar hade en häst, tre kor, grisar och höns. Så hur många vi än var fanns alltid mat. Med kaffe var det lite dåligt ibland, men då brändes det råg. Morfar skuile göra vissa dagsverken framme vid gården och mormor skulle mjölka och ändå sköta sitt eget.

Jag hade en moster som kom hem med ett barn och var ogift. Det var hemskt på den tiden. Men morföräldrarna tog emot med varmt hjärta. Moster övertog mjölkningen vid gården. Och mormor fick i stället ett litet barn att passa. Mjölknigen på gården började klockan fyra om morgonen. Det skulle vara lite finare att vara torpare an statare för torparna bodde i ett hus för sig själva, medan många familjer fick dela samma hus, när det gällde statarna.

(Här dr ett avsnitt i berättelsen ur boken "Torpare i Halland" utelämnat.)

Ibland hände det att mormor somnade, när hon satt sig att vila med strumpstickorna i knäet och med glasögonen på näsan. Kom morfar in och fick se det sa han:

"Du behöver inga glasögon när du sover." Så blev det hans tur att ha dem, för de hade glasögonen tillsammans. Morfar kunde läsa tidning men inte skrivstil. Mormor hade lärt honom att skriva sitt namn. Det var tvunget, så han kunde göra affärer och ibland skriva på tvären. Det var mormor som skötte brevskrivningen med sönerna i USA och med min mor. Vi bodde i Falkenberg. Vi åkte ofta till mormor. Ofta åkte jag ensam dit och det var det roligaste som fanns. Då mötte morfar med häst och vagn vid stationen. Ibland fick jag åka cykel med far och sitta på ramen för några pakethållare fanns det inte på den tiden.

Vi barn försökte hjälpa till så mycket som vi kunde på torpet. Vi lukade och gallrade rovor och letade efter ägg, som hönsen behagade värpa lite här och där,

när de gick lösa. Kunde man då hitta ett bo på kanske 15 ägg hände det sig att det blev pannkaka. Annars skulle äggen mestadels säljas. En gång kom en höna trippande med elva kycklingar. Den som blev glad då, det var mormor.

Jag förstår inte hur mormor och morfar orkade med allt, som de gjorde på torpet. All sten som plockades bort från åkerlapparna och blev till rös och gårdsgårdar. Morfar tröskade med slaga och någon av pojkarna brukade få hjälpa till. Dunk, dunk hördes det i takt. Det lät nästan som musik från logen om vinterkvällarna.

På sommaren växte det utmed åkerkanterna de finaste vilda blommor. Vi plockade förgätmigej och mycket annat och gjorde små fina buketter, som mormor sen skulle sälja på Varbergs torg. Mormor och morfar åkte alltid in till staden och sålde ägg, smör och blommor. Sedan köptes kaffe, socker, fotogen, snus och kanske en strut karameller.

Redan då var det badgäster i Varberg, men det var bara rikt, fint folk, som vi sa. Fast vi var fattiga var mormor rädd för arbetarrörelsen, när den började bryta fram. Hon förmanade mig, att jag skulle akta mig för dem. De var farliga, för de ville ha bort religionen. Nej, det gällde att gå i kyrkan och vara snäll och nöjd.

Mormor och morfar var nästan alltid glada, fast de måste ha haft stora bekymmer med så många barn. Det som jag särskilt minns är deras goda leenden och så — deras dialekt. Den skulle i dag varit obegriplig för de flesta. Men inte hade vi några problem med att förstå.

Jag kommer ihåg, att när det kom främmande skulle de ha en valkomstsup. Sedan glaset fyllts, skulle det alltid krusas, innan någon gick fram och började. En gång bade jag en kusin, som var med och som gick ut, när glaset bade fyllts. Efter en stund kom han åter in och såg glaset stå fyllt. Då vände han sig till den som stod närmast och sa:

— Ha daij såpet nu igen?

—Nää, sa den andre, Daij ha ente borjat än.

En gång skulle moster på logdans men hade inga skor. Då fick hon låna av en kamrat. Dagen efter kom väninnan och frågade om det varit roligt på dansen.

— Jo, sa moster, visst var det roligt. Å skorna va la bra. Hada daij bara ente hållat stå förgrommat.

Ja minnena kommer ocb går. Jag tycker det är roligt att skriva ocb kanske kan det var något, som kan vara roligt att veta. Mina barn och barnbarn vill ofta att jag skall berätta om gamla tider. Mm egen barndom var kanske inte alltid så bra, vi hade det riktigt svårt ibland. Men det är en annan historia.

Oktober 1945, Severin Antonssons begravning.

Bakre raden från vänster: Henry (Karl's son): Anna (Teodor's fru): Magnus (Frida's make):
Sven (Anna's make): Sigge (Anders' son).

Främre raden från vänster: Oskar: Lily (Oskar's fru): Teodor: Frida: Anna: Greta (Huldassdotter):
Malin (Anders' fru): Tekla .

1. Bengtsson, Frithiof; Person, Bengt-Arne; Samuelsson, Carl-Olof; "Torpare i Halland",
Bokförlaget Spektra, Halmstad, c1983